

Socialförvaltningarnas rutin för misstänkta eller konstaterade missförhållanden i jourhem, familjehem, HVB, stödboende eller SiS särskilda ungdomshem.

Reglerande styrande dokument

Policy
Riktlinje
Regel
Anvisning
► **Rutin**
Instruktion

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Styrande dokument			
Kommunala föreskrifter		Planerande och reglerande styrande dokument	
Normgivning mot enskild	Riktade styrande dokument	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument

Dokumentnamn: Socialförvaltningarnas rutin för misstänkta eller konstaterade missförhållanden i jourhem, familjehem, HVB, stödboende eller SiS särskilda ungdomshem.

Beslutad av: Avdelningschefs nätverket barn och unga	Gäller för: Samtliga socialförvaltningar -	Diarienummer:	Datum och paragraf för beslutet: -
Dokumentsort: Rutin	Giltighetstid: Tills vidare	Senast reviderad: 2025-09-01	Dokumentansvarig: Processledare, enheten för kvalitet

Bilagor:
-

Innehåll

Inledning	4
Syftet med denna rutin	4
Vem omfattas av rutinen	4
Bakgrund	4
Koppling till andra styrande dokument	4
Stödjande dokument	5
Rutin	6
Checklista	6
Aktualisera anmälan om misstänkta eller konstaterade missförhållanden	7
Informera enhetschef och barnets socialsekreterare	7
Omedelbar skyddsbedömning	7
Överväga polisanmälan vid misstanke om brott mot barn	8
Utredningsprocessen	8
Information till vårdnadshavare	8
Information till barnet eller den unge	9
Information till jourhemmet, familjehemmet, HVB, stödboendet eller SiS särskilda ungdomshem	9
Familjehemsföräldrars ställning	9
Information till annan socialförvaltning eller kommun	9
Planeringsmöte	10
Bedömning och beslut om fortsatta insatser	10
Beslut om förbud att ta emot barn och unga i sitt hem	11

Inledning

Syftet med denna rutin

Avsikten med denna rutin är att säkerställa en rättssäker handläggning när det finns misstankar eller konstaterade missförhållanden i jourhem, familjehem, hem för vård eller boende (HVB,) stödboende eller SiS särskilda ungdomshem, vilka tar emot barn eller unga som placeras utanför det egna hemmet med stöd av socialtjänstlagen (SoL) eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). I rutinens syfte ingår att bidra till att säkerställa att barn och unga som placeras utanför det egna hemmet alltid garanteras trygghet, säkerhet och en i övrigt god vård.

Vem omfattas av rutinen

Denna rutin gäller tills vidare för verksamheter i samtliga socialförvaltningar, Nordost, Centrum, Sydväst och Hisingen, med ansvar för placeringar utanför det egna hemmet av barn under 18 år och unga som har fyllt 18 men inte 21 år.

Bakgrund

Var och en som fullgör uppgifter inom socialtjänsten eller vid Statens institutionsstyrelse ska medverka till att den verksamhet som bedrivs och de insatser som genomförs är av god kvalitet. Socialnämnden ska fastställa rutiner som säkerställer att en utredning inleds i enlighet med 14 kap. 2 § SoL när ett barn eller en ung person som är placerad i familjehem, HVB, stödboende eller SiS särskilda ungdomshem kan behöva ytterligare insatser eller behöver omplaceras (2 kap. 2 § SOSFS 2012:11). Detta gäller till exempel då en pågående placering kan anses vara olämplig på grund av uppdagade missförhållanden i vården.

Koppling till andra styrande dokument

Styrande dokument	Koppling till denna rutin
Socialförvaltningarnas rutin för hantering av skyddade personuppgifter	Rutinen ska läsas parallellt i de fall barnet eller den unge har någon form av skyddade personuppgifter.
Utreda barn under 18 år enligt socialtjänstlagen (SoL)	Rutinen beskriver de olika arbetsmomenten i utredningens handlägningsprocess.
Överväga polisanmälan vid misstanke om brott mot barn under 18 år	Rutinen tydliggör nämndens ansvar i de fall det finns oro för att ett barn utsatts för brott.

Handläggningsstöd	Beskriver den särskilda handläggningen i socialtjänstens utredningsarbete vid misstanke om brott mot barn
-------------------	---

Stödjande dokument

Placerade barn och unga. Handbok för socialtjänsten (Socialstyrelsen, 2023).

Lex Sarah – Handbok för tillämpning av bestämmelserna om lex Sarah (Socialstyrelsen, 2014).

SOSFS 2013:16 Ändring i föreskrifterna och allmänna råden (SOSFS 2011:5) om lex Sarah.

Rutin

Checklista

	Ansvarig	Åtgärdat
• Aktualisera inkommen anmälan med informationen om misstänkta eller konstaterade missförhållanden.	Den som tagit emot informationen	☐
• Informera enhetschef (ec), barnets ansvariga socialsekreterare (soc.sekr.) samt 1:e socialsekreterare.	Den som tagit emot informationen	☐
• Gör en omedelbar skyddsbedömning	Soc.sekr. i samråd med 1:e soc.sekr.	☐
• Överväg en polisanmälan vid misstanke om brott	Soc.sekr. i samråd med 1:e soc.sekr.	☐
• Fatta ett beslut att inleda en utredning enl. 14 kap. 2 § SoL	Beslutsfattare enl. delegationsordning	☐
• Informera vårdnadshavarna, barnet eller den unge	Soc.sekr.	☐
• Informera boendet alt. familjehemmet	Soc.sekr. Familjehemssekr	☐ ☐
• Informera annan socialförvaltning eller kommun	Soc.sekr./enhetschef	☐
• Vid behov, utse en oberoende utredare	Enhetschef	☐
• Genomför utredningen	Soc.sekr.	☐
• Kalla till ett planeringsmöte	Soc.sekr.	☐
• Delta i planeringsmöte	Soc.sekr., berörda ec och 1:e soc.sekr.	☐
• Besluta om fortsatta insatser	Beslutsfattare enl. delegationsordning	☐
• Överväg beslut om förbud att ta emot barn i sitt hem	Ec överväger frågan Nämnden fattar beslut	☐

Aktualisera anmälan om misstänkta eller konstaterade missförhållanden

Om en handling eller en underlåtelse har medfört ett hot mot eller konsekvenser för enskildas liv, säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa så är det ett missförhållande. I rutinen används begreppet *missförhållanden* i en vid betydelse, och omfattas av bestämmelserna om lex Sarah. Det innebär att en bedömning måste göras i varje enskilt fall om barnet eller den unge kan vara kvar i familjehemmet, stödboendet, HVB eller SiS särskilda ungdomshem eller om missförhållandena och bristerna är omfattande och omöjliggör en fortsatt placering.

När socialtjänsten får kännedom om att missförhållanden kan förekomma eller förekommer i ett jourhem, familjehem, enskilt hem som tagit emot ett barn för omedelbar placering, HVB, stödboende eller SiS särskilda ungdomshem infaller nämndens utredningsskyldighet enligt 14 kap. 2 § SoL. Informationen ska aktualiseras som en *anmälan* alternativt *annat sätt* beroende på vem som lämnat informationen.

Information kan komma direkt från barnet eller den unge, exempelvis i samband med den regelbundna uppföljningen. Information kan även komma från barnets eller den unges omgivning till exempel föräldrar eller skolpersonal. Socialsekreteraren kan också göra egna iakttagelser, som ger upphov till oro för barnets eller den unges situation i hemmet eller boendet.

Informera enhetschef och barnets socialsekreterare

När det framkommer information om misstänkta eller konstaterade missförhållanden vid ett jourhem, familjehem, HVB, stödboende eller SiS särskilda ungdomshem ska barnets eller den unges socialsekreterare och dennes enhetschef omgående informeras. Om missförhållandet gäller ett jourhem eller familjehem ska dessutom enhetschefen för familjehemssekreterare informeras liksom enhetschefen för HVB och stödboende när missförhållandet gäller stadens egen verksamhet.

Omedelbar skyddsbedömning

En bedömning av om barnet eller den unge är i behov av omedelbart skydd ska göras samma dag som anmälan kommer in eller senast dagen efter om anmälan kommit in sent på dagen. När barnets eller den unges omedelbara behov av skydd ska bedömas handlar det om en första bedömning, dvs. en bedömning av behovet av skydd och omplacering samma dag.

Det kan vara svårt att värdera uppgifter som tyder på missförhållanden och bedöma vilket tillvägagångssätt som är mest lämpligt utifrån barnets eller den unges bästa. Det är viktigt att socialtjänsten gör bedömningen och agerar utifrån att varje barn eller ung person och situation är unik; att socialtjänsten varken är för passiv eller förhastar sig. Den omedelbara skyddsbedömningen görs i samråd med 1:e socialsekreterare, som i sin tur ska stämma av med berörd enhetschef samt, om det är aktuellt, även med familjehemssekreteraren. Beslut om omedelbar omplacering fattas i enlighet med gällande delegationsordning.

Den omedelbara skyddsbedömningen ska dokumenteras i Treserva och motiveras så att det framgår

- vilka faktiska omständigheter och händelser av betydelse som ligger till grund för bedömningen

- om barnet eller den unge har behov av omedelbart skydd och i så fall vilket skydd
- hur socialtjänsten kommit fram till vilket behov av skydd barnet eller den unge har

Överväga polisanmälan vid misstanke om brott mot barn

Sekretessbrytande regler (10 kap. 21 § Offentlighets- och sekretesslagen, OSL) möjliggör för socialtjänsten att polisanmäla brott mot barn enligt 3 kap. (brott mot liv och hälsa), 4 kap. (brott mot frihet och frid) och 6 kap. (sexualbrott) i brottsbalken (BrB) samt brott som anges i lagen (1992:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor, om det inte strider mot vad som är till barnets bästa (SOSFS 2014:6). Huvudregeln är att socialtjänsten skyndsamt *bör* polisanmäla misstanke om nämnda brott. Men det finns *ingen skyldighet* för socialtjänsten att polisanmäla brott mot barn.

Jourhemmet, enskilt hem, familjehemmet, HVB, stödboendet eller SiS särskilda ungdomshem ska inte underrättas om inkomna uppgifter gällande misstänkta eller konstaterade missförhållanden om det finns misstanke om ett brott och en polisanmälan övervägs. Detta eftersom det då är viktigt att först överväga en polisanmälan innan den eller de som misstankarna riktas mot informeras.

Handläggaren kan konsultera Barnahus i Göteborg samt stämma av med sin enhetschef huruvida en polisanmälan ska göras. Nedan länk till Barnahus Göteborg: [Barnahus](#)

Se även handlägningsstöd för [ärenden där barn misstänks vara utsatta för våld eller sexuella övergrepp av sin vårdnadshavare/förälder](#)

Utredningsprocessen

När information inkommer till socialtjänsten om misstänkta eller konstaterade missförhållanden i ett jourhem, familjehem, enskilt hem, HVB, stödboende eller SiS särskilda ungdomshem ska en utredning inledas utan dröjsmål. Personal på barnens eller den unges skola och barnets daghem bör kontaktas under utredningsprocessen eftersom dessa eventuellt kan lämna uppgifter som är värdefulla vid bedömning av ett barns eller den unges förhållande i ett boende.¹

I särskilda fall kan utredningen behöva genomföras av en oberoende utredare från en annan socialförvaltning eller kommun. En utredande socialnämnd har möjlighet att anlita uppdragstagare som är fysiska personer och som knyts till nämnden på ett sådant sätt att de kan anses delta i nämndens verksamhet för att utföra utredningen. Om barnet eller den unge har en förtroendefull kontakt med socialsekreteraren är det emellertid viktigt att denna kan finnas med som stöd i utredningsprocessen.

Information till vårdnadshavare

Barnets vårdnadshavare ska så snart som möjligt få informationen och därefter kontinuerligt hållas informerad under utredningsprocessen. En vårdnadshavare måste enligt JO underrättas om förhållanden som kan ha betydelse för hans inställning till att låta barnet bli kvar i ett visst hem. Det uttalades i ett JO-beslut som gällde två placerade barn.² I detta fall hade nämnden kännedom

¹ JO 2006/07 s. 305

² JO 1991/92 s. 221.

om att det aktuella familjehemmet hade sociala och ekonomiska problem. En utredning om familjens lämplighet inleddes utan att vårdnadshavaren informerades av nämnden. JO riktade kritik mot nämndens handlande och menade att sådana uppgifter inte får undanhållas för vårdnadshavaren. Detta blir särskilt tydligt när barn är frivilligt placerade. Vårdnadshavarens möjligheter att fatta välgrundade beslut rörande vården om sitt eller sina barn måste väga tyngre än familjehemmets intresse av integritet i sammanhanget. Enligt JO måste även vaga uppgifter om att barnet kan ha utsatts för övergrepp eller andra missförhållanden bli kända för vårdnadshavaren.³

Information till barnet eller den unge

Placerade barns och ungas berättelser måste alltid tas på allvar. Om det är barnet eller den unge som har lämnat uppgifterna är det särskilt viktigt att barnet eller den unge får information om när och hur familjehemmet respektive institutionen kommer att underrättas om uppgifterna. Oavsett ska den unge hållas informerad kontinuerligt under utredningsprocessen liksom barnet utifrån dess ålder och mognad.

Information till jourhemmet, familjehemmet, HVB, stödboendet eller SiS särskilda ungdomshem

Jourhemmet, familjehemmet, HVB, stödboendet eller SiS särskilda ungdomshem ska, om det inte finns hinder, få information om vad som kommit till socialtjänstens kännedom gällande misstänkta eller konstaterade missförhållanden i placeringen. Ett sådant hinder kan vara att en polisanmälan gällande misstanke om brott har gjorts eller övervägs.

Vid anmälan mot ett jourhem eller familjehem bör familjehemsföräldrarna få möjlighet att yttra sig över de uppgifter som inkommit.

Familjehemsföräldrars ställning

Frågan om familjehemmets rätt till integritet vid en utredning om påstådda missförhållanden har behandlats av JO.⁴ Frågan gällde en socialnämnds möjlighet att begära urinprov av familjehemsföräldrarna då misstankar fanns om att dessa missbrukade hasch. JO betonade socialnämndens skyldighet att agera för att ta tillvara det placerade barnets eller den unges intressen, dvs. att se till att barnet eller den unge får god vård. Även obevisade och lösa misstankar om att familjehemsföräldrar inte uppfyller detta krav kan leda till att uppdraget avslutas om det bedöms vara barnets eller den unges bästa. Dock ska det placerade barnet eller den unge inte opåkallat tvingas byta familjehem. Om socialnämnden efter en utredning kommer fram till att barnet eller den unge ska vara fortsatt placerad i hemmet är det viktigt att uppmärksamma hemmets behov av ytterligare stöd. Särskilt viktigt blir det om uppgifterna visar sig ogrundade eller inte har den karaktären att barnet eller den unge ska omplaceras. Vid en omplacering på grund av missförhållanden kan även det nya familjehemmet behöva stöd.

Information till annan socialförvaltning eller kommun

Det åligger varje tjänsteman att själv anmäla eller förvissa sig om att en anmälan görs om det finns anledning att tro att ett barn kan vara i behov av åtgärder från socialtjänsten. I de

³ JO dnr. 2013-1998; JO dnr. 1605-1999.

⁴ JO 1994/95 s. 290

fall övriga barn inte är kända ska enhetschef för familjehemssekreteraren, stödboendet eller institutionen informera annan socialförvaltning eller kommun som har placerade barn i den verksamhet som de misstänkta eller konstaterade missförhållandena gäller. Enhetschef för ansvarig socialsekreterare anmäler till IVO när det gäller externa HVB och stödboende.

Planeringsmöte

Utredande socialsekreterare kallar berörda tjänstemän exempelvis 1:e socialsekreterare, berörda enhetschefer och familjehemssekreterare till ett första möte där följande ska diskuteras

- innehållet i anmälan, d.v.s. den inkomna informationen
- barnets eller den unges behov av skydd eller stöd
- vilken information som ska ges till det berörda barnet eller den unge
- vilken information som ska ges till vårdnadshavaren
- vilken information som ska ges till det berörda jour- eller familjehemmet, HVB, stödboendet alternativt SiS Särskilda ungdomshem
- jour-/familjehemmets eventuella behov av stöd
- vilka som ska delta i möte när informationen lämnas
- vilka hembesök/institutionsbesök som ska göras samt när och vilka som ska delta
- om en avvikelse/lex Sarah rapport ska skrivas
- om det aktuellt att göra en polisanmälan
- andra relevanta frågor utifrån aktuell situation

Bedömning och beslut om fortsatta insatser

En bedömning måste göras i varje enskilt fall huruvida barnet eller den unge kan vara kvar i en pågående placering eller om bristerna är omfattande och omöjliggör en fortsatt placering. Barnets eller den unges rätt till en god omsorg får aldrig åsidosättas. Vid en eventuell omplacering ställs, enligt JO, samma krav på utredning, planering, stöd och hjälp till barnet eller den unge, de biologiska föräldrarna och familjehem som vid en förstagångsplacering. Det innebär bland annat att möjligheten att placera i barnets eller den unges nätverk ska övervägas även vid omplacering.⁵

Är barnet placerat med stöd av SoL kan barnet inte omplaceras till ett nytt jourhem, enskilt hem, familjehem, HVB eller stödboende utan vårdnadshavarnas eller den gode mannens samtycke. Även det barn och unga som fyllt 15 år måste ge sitt samtycke.

Är barnet placerat med stöd av LVU är det socialnämnden som bestämmer hur vården av barnet eller den unge ska ordnas och var hen ska vistas under vårdtiden. Nämndens vårdansvar får dock inte medföra att en vårdnadshavare fräntas allt inflytande. JO har i flera fall kritiserat socialnämnder för att inte ha låtit vårdnadshavarna få ta del av och yttra sig över underlaget inför beslut om omplacering.⁶

När missförhållanden i ett jourhem, enskilt hem, familjehem, HVB, stödboende eller SiS särskilda ungdomshem utreds och ställning tas till om det aktuella barnet eller den unge

⁵ JO dnr 4347-1993

⁶ JO 2008/09 s. 300; JO 2010/11 s. 392

ska vara kvar i den pågående placeringen eller omplaceras ska ett *nytt placeringsbeslut* fattas av socialnämndens individutskott. Socialsekreteraren ansvarar för att tjänsteutlåtande skrivs och lämnas till 1:e socialsekreterare, som i sin tur länkar tjänsteutlåtandet och förslag till beslut enligt lokal utskotts rutin.

Beslut om förbud att ta emot barn och unga i sitt hem

När ett barns bästa kräver det, får socialnämnden förbjuda eller begränsa möjligheterna för en person som har sitt hem inom kommunen att i hemmet ta emot andras barn. Ett sådant förbud omfattar inte fall då det med hänsyn till särskilda omständigheter är uppenbart befogat att ett barn tas emot i hemmet (18 kap. 11 § SoL). Bestämmelsen syftar till att socialnämnden ska kunna ingripa när det behövs för att skydda barn och unga från att vistas i olämpliga miljöer, både tillfälligt och mer stadigvarande. Bestämmelsen kan användas på hem som tar emot privata placeringar, familjehem, feriehem etc. Den kan också användas för att komma till rätta med missförhållanden i en kontaktfamilj eller ett jourhem som anlitas av annan kommun. Bestämmelserna kan vidare tillämpas när kommunen vill förbjuda ett hem i kommunen att erbjuda sig att bli familjehem åt en annan kommun. Förbudet behöver inte vara generellt. Det kan begränsas till att avse till exempel barn eller unga i en viss ålder eller förbindas med vissa villkor, vilka kan upphävas eller ändras när förhållandena ger anledning till det. Ett meddelat förbud kommer inte att gälla vid flyttning till en annan kommun. Det kan dock finnas skäl för nämnden att underrätta socialnämnden i den nya kommunen enligt bestämmelserna i 19 kap. 1 § SoL.